

Kontxesi Arangoa Arburua

*Etxalar,
Nafarroa
(1937)*

Aurkibidea

Biografia

Zintak

ETL-024

- **Proiektua:** Euskararen biziberritzea Bortzirietan 1970-1990
- **Elkarrizketatzailea(k):** Larretxea Agirre, Ainhoa

- **Data:** 2023-04-27
- **Iraupena:** 57 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Larretxea Agirre, Ainhoa

Pasarteak

1. Kontxexiren aurkezpena

- **Erref:** ETL-024/001
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

1937an sortu zen Kontxexi, Etxalarren. Eskolan gaztelaniaz ikasi zuen, eta ez zuten euskaraz egiten ahal, zigortu egiten baitzituzten. Etxean euskara mantendu zuten; kantatu eta irakurri egiten zuten.

2. Formakuntzari buruz

- **Erref:** ETL-024/002
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:01:24. **Bukatu:** 00:02:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Frantziara egon zen lanean zenbait urtez. Bien bitartean ikastaro batzuk egin zituen; formazio pixka bat lortu zuen hurrekin, kolonietan.

3. Olagueko ikastolan hasi zenekoaz

- **Erref:** ETL-024/003
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:02:12. **Bukatu:** 00:03:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Frantziatik bueltan, Olagueko ikastolan lan egiteko aurkeztu zen. San Fermin ikastolan egon zen bertako materiala, metodologia eta antolakuntza nolakoak ziren ikusteko. Ondotik, Olaguen hasi zen.

4. Olaguen euskararen ezagutza

- **Erref:** ETL-024/004

- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:03:23. **Bukatu:** 00:04:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Euskara » Euskararen egoera
- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Olagueko ataxi-amatxiek bazekiten euskaraz, baina ez zieten seme-alabei transmititu. Baina haurrak ikastolan hasi zirelarik, ataxi-amatxiak berriz ere hasi ziren poliki-poliki hurrekin euskaraz solasean. Eskola publikoko haurrak joaten ziren arratsaldeetan ikastolara euskara-eskolak hartzera Kontxexirekin. Gurasoak horren aldekoak ziren.

5. Gurasoen jarrera

- **Erref:** ETL-024/005
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:04:44. **Bukatu:** 00:05:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Eskola haietan kantari aritzen ziren, jolasak egiten zituzten. Gurasoek jarrera ona zuten, irakasleek eta gurasoek elkarrekin egiten zuten lan.

6. Etxeko kantak ikastolan

- **Erref:** ETL-024/006
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:05:43. **Bukatu:** 00:06:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

Etxean ikasitako kantak irakasten zituen Kontxexik ikastolan, ez baitzuen bertze materialik.

7. Etxalarko ikastolara

- **Erref:** ETL-024/007
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:06:26. **Bukatu:** 00:07:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

- Euskara » Euskararen historia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

6 urte egon zen Kontxexi Olaguen. Berako ikastolan lan egiteko eskaintza egin zioten, baina Olaguen konpromisoa hartua zuen ordurako eta ezetz erran zuen. Bi urte geroago, Etxalarko ikastolan hasi zen.

8. Pello Apezetxea, beti laguntzeko prest

- **Erref:** ETL-024/008
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:07:54. **Bukatu:** 00:08:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen historia
- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak

Laburpena:

Etxalarren Pello Apezetxea aritu zen euskararen aldeko mugimenduan. Euskaltegia hasi baino lehen, bera aritu zen euskara-klaseak ematen.

9. Etxalarko ikastolako klaseen antolaketaz

- **Erref:** ETL-024/009
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:08:38. **Bukatu:** 00:11:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen historia
- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Ikastolaren sorreran ere Pello aritu zen lanean. Etxalarren orduan ez zegoen Haur Hezkuntza, eta Kontxexi hasi zelarik, 3-4-5 urteko haurrak hartu zituen, 33 inguru guzira. Klaseen antolaketaz solastatzen da: hasieran elkarrekin egoten ziren haur guziak (aurkezpena eta kanta) eta gero lana banatzen zuten espazioka. Jostatzeko xoko bat ere bazuten. Gurasoek lagundu egiten zuten; bai gurasoek bai herriak elkartasuna erakutsi zuten.

10. Ikastola non zegoen

- **Erref:** ETL-024/010
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:11:48. **Bukatu:** 00:12:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Egun Larraburua Elkarteak dagoen lekuan zegoen ikastola.

11. Polizia eta Guardia Zibilen seme-alabak

- **Erref:** ETL-024/011
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:12:21. **Bukatu:** 00:13:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Polizia eta Guardia Zibilen seme-alabak ere izan zituen klasean.

12. Klaseko lehenbiziko egunaz

- **Erref:** ETL-024/012
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:13:03. **Bukatu:** 00:13:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Klaseko lehenbiziko egunerako, haur guziak ezagunak zituen Kontxexik .

13. Ikastolaren finantziarioa

- **Erref:** ETL-024/013
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:13:59. **Bukatu:** 00:15:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Ikastolan bazegoen batzorde bat, eta gurasoek kuota bat ordaintzen zuten. Soldata diputazioak ordaintzen zuen, baina kuoten bidez osatzen zen, baita material guzia erosi ere. Gainera, dirua lortzeko, usategietako igandean ostatua paratzen zuten gurasoek eta gazteek. Diru-aferei zegokienez, egoerarat egokitzen ziren.

14. Ikastolaren harrera herrian

- **Erref:** ETL-024/014
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:15:34. **Bukatu:** 00:16:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Oro har, harrera ona izan zuen ikastolak Etxalarren. Halere, geroago, eskolan A ereduak kendu eta D ereduak bakarrik gelditu zelarik, guraso batzuk haurrak Berako mojetara eramaten hasi ziren.

15. Euskara-klaseak eskolako hurrei

- **Erref:** ETL-024/015
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:16:29. **Bukatu:** 00:17:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Etxalarren ikastolak bazuen harremana eskolarekin. Eskolako 4. eta 5. mailakoei 09:00-10:00 bitarte euskara-klaseak ematen zizkien Kontxetik, eta 10:00etan ikastolan hasten zen.

16. Bortzirietako ikastolen elkarlana

- **Erref:** ETL-024/017
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:18:31. **Bukatu:** 00:19:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Bortzirietako ikastolakoak astero elkartzen ziren, eta elkarrekin prestatzen zuten dena: programazioa, marrazkiak, ekitaldiak, kanta... Elkar laguntzen zuten

17. Klaseko materiala

- **Erref:** ETL-024/018
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:19:24. **Bukatu:** 00:21:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Kopiak egiteko kalkoak egiten zituzten. Material guzia prestatu behar izaten zuten, orduan ez zuten libururik.

18. Telefonoz kanta oroitarazten

- **Erref:** ETL-024/019
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:21:36. **Bukatu:** 00:22:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Kantak prestatzen zituztelarik, doinuaz oroitzen ez baziren, telefonoz deitu eta elkarri oroitarazten zizkioten kantak.

19. Magisteritza ikasketak eta euskara-titulua

- **Erref:** ETL-024/020
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:22:09. **Bukatu:** 00:24:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Kontxexik Magisteritza ikasi zuen Bergarako UNEDen, eta hizkuntza eskolako euskarazko titulua ere atera zuen.

20. Imanol Urbietarekin klaseak

- **Erref:** ETL-024/022
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:24:30. **Bukatu:** 00:25:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Doneztebeko eskolan ere formazioa jaso zuen Kontxexik, Imanol Urbietaren eskutik. Jolas motrizitateak egiten zituzten bertan, kantak, musika...

21. Magisteritzako ikasketez

- **Erref:** ETL-024/023
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:25:05. **Bukatu:** 00:25:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Ikastolan 4 urtez lanean eman ondotik sartzen ahal ziren magisteritzako ikasketa haietan.

22. Etxalarko ikastola eskola publiko bihurtzea

- **Erref:** ETL-024/024
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:25:40. **Bukatu:** 00:28:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Ikastolakoek ez zuten jakin hezkuntza sistema publikoaren baitan geldituko zirela. Baina hala egin zuten, ikastolakoek onartu, eta sistema publikoaren D ereduan sartu ziren.

23. Bi ikastetxeak elkartzeaz

- **Erref:** ETL-024/026
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:28:45. **Bukatu:** 00:30:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Ikastola eskolaren parte izatera pasatu zenerako, ordurako eskolan bazegoen D eredia (4. eta 5. mailakoak). Bi ikastetxeak elkartzeaz solastatzen da.

24. Berako eskolarat seme-alabak eraman nahi

- **Erref:** ETL-024/027
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:30:53. **Bukatu:** 00:32:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

5. mailan, gurasoei baimenik eskatu gabe ikasgai gehiago euskaraz ematen hasi zen irakasle bat, eta arazoak izan ziren. Hala, horren kontra zeuden gurasoetako batzuk Berako Ricardo Barojarat eraman nahi izan zituzten beren seme-alabak, baina bertako zuzendariak ez zien hori egiten utzi.

25. Eskolako irakasle erdaldunez

- **Erref:** ETL-024/028
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:32:01. **Bukatu:** 00:33:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Euskaraz ez zekiten eskolako irakasle batzuk "birziklatuak" ziren eta euskara ikasteko aukera eman zieten. Irakasle erdaldun horietako bat zuzendari sartu zen Etxalarko eskolan, Kontxetik zuzendari-postua utzi ondotik, eta guraso batzuek gogor egin zioten. Hala, hurrengo urterako martxa egin zuen zuzendari erdaldun hark.

26. Tolosan irakasle

- **Erref:** ETL-024/029
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:33:10. **Bukatu:** 00:34:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Tolosan ere aritu zen irakasle-lanetan Kontxexi. Bertan euskararen behar handia zuten, eta gurasoekin aski ongi moldatu zen.

27. Pedagogia ikasketak

- **Erref:** ETL-024/030
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:34:55. **Bukatu:** 00:35:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Tolosan zelarrik, pedagogia ikasteko probestu zuen Kontxexik.

28. Tolosa, Irun eta Igantziko ikastolak

- **Erref:** ETL-024/032
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:35:52. **Bukatu:** 00:36:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Tolosako ikastolan funtzionario egin zuten Kontxexi. Gero, Irunerat joan zen lanera, euskarako adarrean. Bertako gurasoekin ere ongi moldatzen zen. Irunen bi urte eman ondotik, Igantziko ikastolan hasi zen.

29. Igantzitik Etxalarko ikastolarat

- **Erref:** ETL-024/034
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:37:13. **Bukatu:** 00:38:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Igantziko ikastolatik Etxalarkorat joan zen gero Kontxexi. Etxalarren familiak, herriko giroa... ezagutzen zituen, eta haiei laguntzeko prest egoten zen.

30. Irungo ikastola

- **Erref:** ETL-024/035

- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:38:35. **Bukatu:** 00:39:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Irungo ikastolaz solastatzen da, eta bertan euskaraz irakastearen zailtasunaz.

31. Etxalarko haur guziak euskaldunak

- **Erref:** ETL-024/036
- **Iraupena:** 0:00:32. **Hasi:** 00:39:41. **Bukatu:** 00:40:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Etxalarren gaur egun haur guziek dakite euskaraz, eta guraso guziek euskaraz egiten diote Kontxexiri.

32. Etxalarko euskal giroa

- **Erref:** ETL-024/038
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:40:59. **Bukatu:** 00:41:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Euskara » Euskalduntzea eta alfabetatzea
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Etxalarko ikastolan hasi zelarik, euskal giroa nabaritzen zen herrian. Pello Apezetxeak elizan euskara erabiltzen zuen, eta gazteekin ere gaia lantzen zuen. Alfabetatzeko klase batzuk ere antolatuak zituzten herrian.

33. Irakasleak gaztelaniaz egiteko eskatu

- **Erref:** ETL-024/039
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:41:45. **Bukatu:** 00:43:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Eskolako irakasle batek gurasoei erraten zien hurrei gaztelaniaz egiteko, gaztelania ere ongi ikasteko. Eta guraso batzuek hala egiten zuten.

34. Egin beharrekoa

- **Erref:** ETL-024/041
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:44:47. **Bukatu:** 00:45:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Garai hartan, ikastolakoek egin behar zena egin zuten, sobera pentsatu gabe.

35. Bortzirietako eskolen arteko koordinazioa

- **Erref:** ETL-024/042
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:45:50. **Bukatu:** 00:47:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Bortzirietako eskola publikoak koordinatzeko elkartzen ziren, hamabortz egunean behin, Ricardo Barojan, Beran. Formazioa ere elkarrekin egiten zuten.

36. Gustura irakaskuntzan

- **Erref:** ETL-024/043
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:47:32. **Bukatu:** 00:48:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Kontxexi beti gustura aritu da irakaskuntzan eta oroitzapen onak ditu.

37. Eskolara buelta eta haurren eguna

- **Erref:** ETL-024/044
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:48:22. **Bukatu:** 00:49:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskola utzi zuenetik, Kontxexi ez da berriz bueltatu. Haurren egunari buruz solastatzen da.

38. Euskararen aldeko jarrera etxetik

- **Erref:** ETL-024/045
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:49:46. **Bukatu:** 00:51:06

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Kontxexik etxetik hartu zuen euskararen aldeko jarrera. Familian bazuten euskaltzain apez bat, eta hark material aunitz zuen euskaraz.

39. Pello Apezetxea, beti euskararen alde

- **Erref:** ETL-024/046
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:51:06. **Bukatu:** 00:52:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak

Laburpena:

Pello Apezetxeak herrian euskararekin zerikusia zuen guzian aritu zen. Pellori omenaldia egin diote Euskaltzaindiakoek, eta BEMeko beka aipatzen du.

40. Pellok egindakoez

- **Erref:** ETL-024/047
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:52:10. **Bukatu:** 00:52:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak

Laburpena:

50 urte bete zituelarik, besta handi bat egin zioten Pellori. Baserrietako pistak, kooperatibak, etxeetan telefonoa paratzea... Pellok sustatu zuen. Medikuak euskaldunak izateko kanpainan ere aritu zen.

41. Etxalarko jendeaz

- **Erref:** ETL-024/049
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:53:57. **Bukatu:** 00:54:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Etxalarren kalean jendea gaztelaniaz ere sumatzen du Kontxexik, baina pentsatzen du euskarazko gauzak antolatzen direlarik beraiek ere joanen direla.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com